

بررسی تأثیر شبکه‌های مجازی بر اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایران

زهرا فیض‌اله‌زاده^۱، لیلا حامدی^{۲*}، فاطمه اردهائی^۳

چکیده	اطلاعات مقاله
<p>هدف کلی پژوهش بررسی تأثیر شبکه‌های مجازی بر رضایتمندی از اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایران بود. این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی و مبتنی بر مدل‌سازی معادلات ساختاری بود که داده‌ها به صورت میدانی و از طریق پرسشنامه گردآوری شد. جامعه آماری آن تمام دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایران که حداقل در یکی از شبکه‌های مجازی به مدت ۳ ماه عضو بوده باشند را تشکیل داد که تعداد آن‌ها ۲۰۰۰ نفر و نمونه آماری براساس فرمول کوکران به تعداد ۳۲۳ نفر و به صورت در دسترس انتخاب شد. در این تحقیق از پرسشنامه رضایت از اوقات فراغت بیرد و راغب (۱۹۸۳) و پرسشنامه شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی مجردی (۱۳۹۳) استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از شاخص‌های آمار توصیفی، آزمون کولموگروف اسمیرنف و مدل‌سازی معادلات ساختاری با رویکرد حداقل مربعات جزئی استفاده شد. از نرم افزار SPSS نسخه ۲۶ و نرم افزار Smart PLS نسخه ۳ نیز برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شد. نتایج نشان داد که شبکه‌های مجازی در ابعاد اجتماعی، آموزشی، جسمانی، آرامش‌سازی و جذابیت رضایتمندی از اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایران تأثیر معنادار دارند اما شبکه‌های مجازی بر بُعد روانشناختی، رضایتمندی از اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایران تأثیر معنادار ندارد.</p>	<p>نوع مقاله: مقاله پژوهشی</p> <p>شاپا الکترونیکی: ۴۵۶۵-۲۷۸۳</p> <p>شاپا چاپی: ۹۷۷۵-۲۰۰۸</p> <p>واژه‌های کلیدی: شبکه‌های مجازی، رضایتمندی از اوقات فراغت، دانشجویان، دانشگاه علوم پزشکی ایران</p>

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت امور فرهنگی. گروه مدیریت واحد تهران شمال دانشگاه آزاد اسلامی. تهران. ایران. Sarina2310@gmail.com

۲- دکتری مدیریت و برنامه ریزی فرهنگی. گروه مدیریت واحد تهران شمال دانشگاه آزاد اسلامی. تهران. ایران. Leila_hamd@yahoo.com

۳- دکتری مدیریت و برنامه ریزی فرهنگی. گروه مدیریت واحد تهران شمال دانشگاه آزاد اسلامی. تهران. ایران.

Ftohid.ardahaey@gmail.com

مقدمه

همگام با توسعه علم و فن آوری و در اثر نوآوری‌ها و تکنیک‌های نوین، محصولات و کالاهایی وارد زندگی بشر شده‌اند که کارکردی دوگانه در حیات فردی و اجتماعی انسان داشته‌اند. یکی از شاخص‌ترین و پرکاربردترین این محصولات، رسانه‌های اجتماعی و فضای مجازی است (شیرافکن و دیگران، ۱۳۹۹).

ظهور اینترنت باعث ایجاد علاقه در بین رشته‌های علوم اجتماعی مختلف در مورد چگونگی تغییر این فن آوری جدید در پویایی اجتماعی شده است (کرات^۱ و همکاران، ۲۰۰۲).. شبکه‌های مجازی برای نامیدن سایت‌های اینترنتی به کار می‌رود که افراد با عضویت در آن‌ها امکان دستیابی به اطلاعات سایر اعضا، آشنایی با علایق آن‌ها، به اشتراک گذاری تولیدات متنی، صوتی و تصویری و تشکیل گروه‌هایی براساس علایق مشترک با برخی از دیگر اعضای سایت را پیدا می‌کنند (صدیق بنای، ۱۳۸۷). اعتیادهای رفتاری، هم‌چون اعتیاد به شبکه اینترنت، می‌تواند موجب تخریب سلامت، روابط، احساسات روح و روان فرد گردند. جذابیت شبکه‌های مجازی از یک سو و سهولت فعالیت در این دسته از جوامع از سوی دیگر باعث شده است تا رابطه میان عضویت و حضور در شبکه‌های مجازی و تغییرات مربوط به سبک زندگی و اوقات فراغت جوانان عضو به عنوان یک پرسش جدی برای پژوهشگران مطرح شود (بشیر و همکاران، ۱۳۹۱). شواهدی وجود دارد که رسانه‌های اجتماعی مجازی نقش مهمی در کمک به افراد جهت هماهنگی و حفظ رفتارهای سلامتی دارد (چانگ^۲ و همکاران، ۲۰۱۳).

جذابیت شبکه‌های مجازی از یک سو و سهولت فعالیت در این دسته از جوامع از سوی دیگر باعث شده است تا رابطه میان عضویت و حضور در شبکه‌های مجازی و تغییرات مربوط به سبک زندگی و اوقات فراغت جوانان عضو به عنوان یک پرسش جدی برای پژوهشگران مطرح شود (بشیر و همکاران، ۱۳۹۱). شواهدی وجود دارد که رسانه‌های اجتماعی مجازی نقش مهمی در کمک به افراد جهت هماهنگی و حفظ رفتارهای سلامتی دارد (چانگ و همکاران، ۲۰۱۳).

استفاده از شبکه‌های اجتماعی برای گذران اوقات فراغت در میان قشرهای مختلف مردم مخصوصاً جوانان دیده می‌شود اوقات فراغت علاوه بر تاثیرات فردی که در شخصیت فرد دارد موجب بهبود روابط اجتماعی او نیز می‌شود.

از طرفی، اوقات فراغت یک پدیده جانبی نیست بلکه فراغت یکی از حوزه‌های مهم تمدن جدید است که با گسترش شبکه‌های اجتماعی مسئولین و خانواده‌ها در تلاش هستند که با برنامه‌ریزی صحیح و هدفمند که هم جهت با نیازهای جامعه سودمند و سازنده باشد برنامه‌ریزی کنند.

با این حال، برداشت‌ها یا احساسات مثبت می‌تواند در مورد عوامل مؤثر در رضایت از اوقات فراغت و درجه رضایت فرد از تجربه و فعالیت‌های اوقات فراغت متفاوت باشد (لو و یو^۳، ۲۰۱۵). رضایت از اوقات فراغت یک نیاز پیچیده انسانی است که با تولید و مصرف تجربیات خوشایند جداگانه تعریف می‌شود (موراتیدیس^۴، ۲۰۱۹).

مسئله اصلی در پژوهش حاضر این است که شبکه‌های مجازی چه تأثیری بر رضایتمندی از اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایران دارند؟ بنابراین تحقیق پیش رو در راستای پاسخ به این پرسش به رشته تحریر درآمد که هدف اصلی آن بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایران می‌باشد. با توجه به اینکه میزان رضایتمندی از اوقات فراغت به عنوان یک پیامد نهایی محسوب می‌شود، لذا شناسایی نقش فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی در رسیدن به این هدف و پیامد اصلی می‌تواند از اهمیت بالایی برخوردار باشد و از این رو انجام چنین پژوهشی ضرورت می‌یابد.

پیشینه تحقیق

شعبان و همکاران (۱۳۹۸) پژوهشی با عنوان نقش شبکه اجتماعی تلگرام بر نحوه گذران اوقات فراغت (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی لرستان) انجام دادند. نتایج پژوهش، حاکی از آن است که استفاده از شبکه اجتماعی تلگرام و شیوه‌های روابط اجتماعی دانشجویان رابطه مثبت وجود دارد و تاثیرگذار است.

کاروانی و همکاران (۱۳۹۴) به بررسی و شناخت رابطه شبکه‌های اجتماعی مجازی و نحوه اوقات فراغت (مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه کاشان) پرداختند. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که متغیرهای عضویت در شبکه‌های اجتماعی مجازی، تعداد دوستان در شبکه‌های اجتماعی مجازی و نوع استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی (چت، لایک، کامنت، تفریح و سرگرمی) با نحوه گذران اوقات فراغت رابطه معناداری دارند.

آونداک ۵ و همکاران (۲۰۲۱) پژوهشی تحت عنوان رابطه بین رضایت از اوقات فراغت و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی در دانشجویان انجام دادند. در این تحقیق ۱۹۸۳ دانشجو از کشور ترکیه شرکت کردند و نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین رضایت از اوقات فراغت و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی در دانشجویان رابطه منفی معنادار وجود دارد.

شارایوسکا ۶ و همکاران (۲۰۱۷) پژوهشی با عنوان رضایت‌مندی خانوادگی و اوقات فراغت شبکه‌های اجتماعی انجام دادند. در این تحقیق خانواده به تعداد ۲۲ نفر شرکت کردند و نتایج نشان داد که استفاده از شبکه‌های مجازی بر رضایت‌مندی از اوقات فراغت تأثیر مثبت معنادار دارد.

براساس بررسی‌های انجام‌شده، مشاهده شد تحقیقات بسیار محدودی تأثیر شبکه‌های مجازی بر رضایت اوقات فراغت را بررسی کرده‌اند، بنابراین پژوهش حاضر به عنوان یک تحقیق پیشرو می‌تواند ادبیات پیشینه جدیدی را در حوزه اوقات فراغت برای دانشجویان، اساتید و متخصصان این حوزه فراهم سازد.

مبانی نظری

مفهوم شبکه اجتماعی

شبکه‌های اجتماعی مجازی سایت‌هایی هستند که از یک سایت ساده مانند موتور جستجوگر با اضافه شدن امکاناتی مانند چت و ایمیل و امکانات دیگر خاصیت اشتراک‌گذاری را به کاربران خود ارائه می‌دهند (سلطانی فر، ۱۳۸۹). سایت‌های شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر وب با اتصال مردم یا گروه‌ها به یکدیگر سبب به اشتراک‌گذاری اطلاعات از طریق اینترنت می‌شوند. در واقع شبکه‌های اجتماعی اینترنتی برای افزایش و تقویت تعاملات اجتماعی در فضای مجازی طراحی شده است.

وابستگی به اینترنت

هم‌زمان با دسترسی گسترده افراد به اینترنت، شاهد نوع جدیدی از اعتیاد یعنی «اعتیاد اینترنتی» نیز هستیم که مسئله خاص عصر اطلاعات است. همانند تمامی انواع دیگر اعتیاد، اعتیاد به اینترنت نیز با علائمی همراه است همچون، اضطراب، افسردگی، کج خلقی، بی‌قراری، تفکرهای وسواسی و یا خیالبافی راجع به اینترنت. از طرفی، در عین حال که روابط این افراد (به ویژه کودکان و نوجوانان) در جهان مجازی افزایش می‌یابد، در مقابل از دامنه روابط آنان در جهان واقعی کاسته می‌شود. ضمن آنکه، احتمال لطمه دیدن عملکرد آموزش نیز وجود دارد (سامسون ۷ و همکاران، ۲۰۰۵).

وابستگی به تلفن همراه

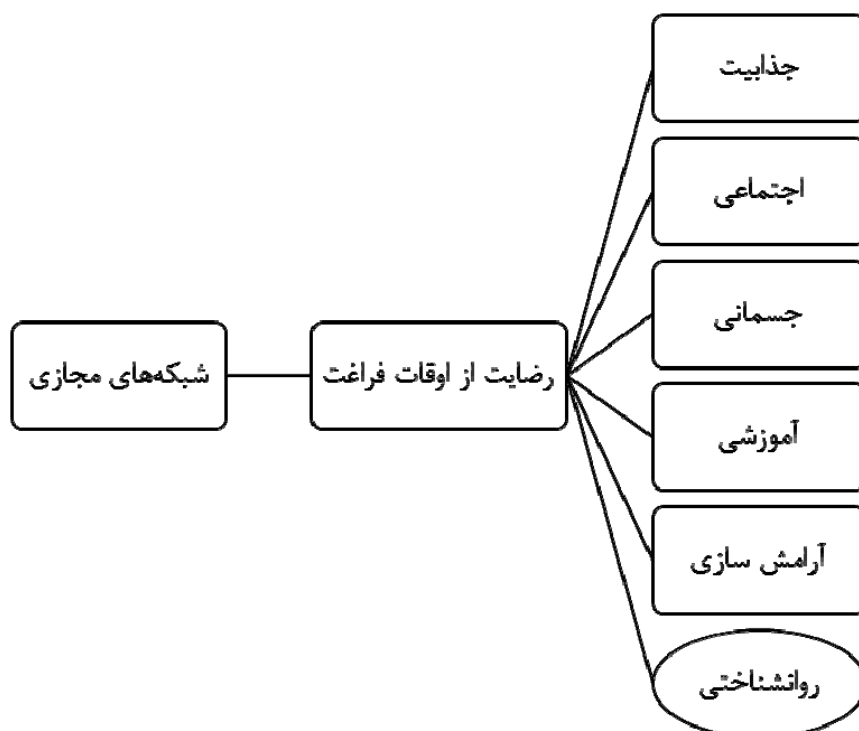
فناوری‌های جدید اطلاعاتی و ارتباطی مانند اینترنت و تلفن همراه تأثیراتی متنوع بر ابعاد مختلف فردی و اجتماعی جوانان داشته‌است. بدون شک اینترنت و تلفن همراه، ارتباطات میان فردی را نسبت به گذشته بسیار تسهیل کرده است و به جوانان این امکان را می‌دهد تا روابطی متفاوت و جدید را تجربه کنند (عبدالملکی، ۱۳۸۷). تلفن همراه علاوه بر وجوه مثبت رسانه‌ای، پیامدهای نامناسب اجتماعی را به دنبال دارد وی در عین حال عنوان نمود: کاهش تعاملات اجتماعی، تزلزل ارزش‌ها، کاربرد مخرب پیامک از آثار منفی تلفن همراه و ظرفیت‌های آن است. (پور طهماسبی ۱۳۸۷)

کارکردهای اوقات فراغت

انسان‌ها برای تجدید قوای جسمانی و تأمین سلامت روانی جهت بهره‌بردن از توانایی‌ها و فرصت‌های زندگی نیازمند اوقات فراغت هستند. بنابراین گستره وظایف و عملکرد آن می‌تواند تبیین‌کننده چگونگی استفاده از این اوقات واقع‌گردد. در گذراندن اوقات فراغت نکات مشترک متعددی وجود دارد که بعضی از آنها عبارتند از این که اوقات فراغت مخصوص قسمتی از اوقات فراغت آزاد فرد است، نه اوقات کار و درس ولی برای کسی که شغل مناسبی نداشته‌باشد و با اتلاف وقت به از دست دادن فرصت‌ها می‌پردازد، اوقات فراغت مفهوم روشنی ندارد.

اوقات فراغت از دیدگاه فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی

فراغت پدیده‌ای است فرهنگی - اجتماعی که از هنگام پیدایش جامعه و فرهنگ اجتماعی به شکل‌های مختلف در زندگی اجتماعی و فردی افراد جامعه مطرح شده است، این موضوع در ایران از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. رشد بی‌رویه جوامع شهری، رشد بیکاری، افزایش رفاه نسبی شهروندان و جهانی شدن بسیاری از پدیده‌های فرهنگی و اجتماعی باعث شده‌است که فرصت‌های جدید و الگوهای جدیدی برای گذراندن اوقات فراغت پدید آید. فعالیت فراغتی می‌تواند باعث ارتقاء فرهنگ جامعه یا سقوط آن گردد. همانگونه که کار جوانان را از گناه و افسردگی می‌رهاند، فراغت نیز بر نشاط، شادی و طراوت آنان می‌افزاید و اراده آنان را برای تداوم زندگی تقویت می‌بخشد. پس به جای پر کردن اوقات فراغت باید به پر بار کردن آن اندیشید (هاشمی مطلق و همکاران، ۱۳۹۷).

شکل ۱: مدل مفهومی تحقیق

روش پژوهش

تحقیق حاضر، پژوهشی توصیفی از نوع همبستگی و مبتنی بر مدل‌سازی معادلات ساختاری می‌باشد که داده‌ها به صورت میدانی و از طریق پرسشنامه گردآوری شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها در سطح توصیفی از میانگین، فراوانی، انحراف استاندارد، استفاده شد. همچنین در بخش آمار استنباطی برای بررسی وضعیت توزیع داده‌ها از آزمون کولموگروف اسمیرنوف و برای بررسی روایی سازه پرسشنامه‌ها از تحلیل عاملی تاییدی و برای آزمون مدل و فرضیه‌های تحقیق از مدل‌سازی معادلات ساختاری با رویکرد حداقل مربعات جزئی ۸ استفاده شد.

متغیرهای پژوهش

شبکه‌های اجتماعی به‌عنوان متغیر مستقل نوعی از الگوهای تماس هستند که در آن‌ها تعامل‌ها و ارتباطات میان عوامل شبکه‌ای از طریق یک پایگاه فنی و زیرساخت اینترنت مورد پشتیبانی قرار می‌گیرد. (هایدمن، ۲۰۱۲)

اوقات فراغت متغیر وابسته، میزان رضایت افراد از تجربیات و محیط اوقات فراغت است که وقتی افراد در فعالیت‌های فراغتی شرکت می‌کنند، به صورت ادراک مثبت نمایان می‌شود (بیرد و راغب، ۱۹۸۰)

جامعه آماری و نمونه آماری

جامعه آماری این تحقیق را تمام دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایران که حداقل در یکی از شبکه‌های اجتماعی مجازی به مدت حداقل ۳ ماه عضو، بوده باشند، تشکیل می‌دهند که تعداد آن‌ها ۲۰۰۰ نفر می‌باشد. نمونه آماری براساس فرمول کوکران به تعداد ۳۲۳ نفر و به صورت در دسترس انتخاب شد.

ابزارهای پژوهش

پرسشنامه رضایت از اوقات فراغت: این پرسشنامه توسط بیرد و راغب (۱۹۸۳) طراحی شده است. این پرسشنامه شامل ۲۴ سؤال است که دارای ۶ خرده مقیاس (روانشناختی، اجتماعی، بدنی، آموزشی، آرامش‌سازی و زیبایی) و برای هر خرده مقیاس ۴ گویه وجود دارد. این پرسشنامه از طریق مقیاس ۵ ارزشی لیکرت ۱ (کاملاً مخالفم) و ۵ (کاملاً موافقم) پاسخ داده می‌شود. روایی این پرسشنامه توسط بیرد و راغب (۱۹۸۳) تأیید شده است و روایی این پرسشنامه در ایران توسط بامنی مقدم مورد تأیید قرار گرفت و پایایی آن ۰/۸۶ گزارش شد.

پرسشنامه استفاده از شبکه‌های مجازی: برای سنجش شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی از پرسشنامه استاندارد ۱۹ سوالی جهان‌بانی (۱۳۹۷) استفاده شد. این پرسشنامه دارای ۳ بعد: میزان و نوع و میزان اعتماد به کاربران بود.

فرضیه‌های تحقیق

شبکه‌های مجازی بر رضایتمندی از اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایران تأثیر دارد.
شبکه‌های مجازی بر رضایتمندی از اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایران تأثیر دارد.
شبکه‌های مجازی در ابعاد اجتماعی، آموزشی، جسمانی، آرامش‌سازی و جذابیت رضایتمندی از اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایران تأثیر دارد.

یافته‌های تحقیق

یافته‌های توصیفی:

- از لحاظ وضعیت سنی بیشترین فراوانی به تعداد ۲۱۶ نفر به دامنه سنی زیر ۲۵ سال (۶۷ درصد) و کمترین فراوانی به تعداد ۱۶ نفر به دامنه سنی ۳۶ تا ۴۰ سال (۵ درصد) تعلق داشت.
- از لحاظ وضعیت جنسیت از بین افراد نمونه تعداد ۲۱۶ نفر زن (حدود ۶۷ درصد) و تعداد ۱۰۷ نفر مرد (حدود ۳۳ درصد) بودند.
- از لحاظ وضعیت مقطع تحصیلی، بیشترین فراوانی به تعداد ۲۲۳ نفر به مقطع کارشناسی (حدود ۶۹ درصد) و کمترین فراوانی به تعداد ۱۵ نفر دارای مدرک تحصیلی کاردانی (حدود ۵ درصد) بودند.
- از لحاظ وضعیت عضویت در شبکه‌های مجازی، بیشترین فراوانی به تعداد ۲۱۸ نفر در هر سه شبکه (حدود ۶۸ درصد) و کمترین فراوانی به تعداد ۱۶ نفر در اینستاگرام و واتساپ (حدود ۵ درصد) عضویت داشتند.

یافته‌های استنباطی:

- شبکه‌های مجازی بر رضایتمندی از اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایران تأثیر مثبت معنادار دارد.
- شبکه‌های مجازی بر ابعاد آموزشی، اجتماعی، جسمانی، آرامش‌سازی و جذابیت رضایتمندی از اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایران تأثیر مثبت معنادار دارد.
- شبکه‌های مجازی بر بُعد روانشناختی رضایتمندی از اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایران تأثیر معنادار ندارد.

بررسی وضعیت متغیرهای تحقیق

جدول ۱: بررسی وضعیت عضویت در شبکه‌های اجتماعی

متغیرهای تحقیق	میانگین فرضی	میانگین	انحراف معیار	کمترین	بیشترین
عضویت در شبکه‌های اجتماعی	۳	۳/۹۹	۰/۵۲	۱/۶۳	۳/۹۵
رضایتمندی از اوقات فراغت	۳	۳/۶۲	۰/۵۵	۱/۳۳	۴/۷۵

منبع: یافته‌های پژوهشگر

توجه به نتایج جدول (۱) و مقایسه میانگین‌های به دست آمده با میانگین فرضی (۳)، مشاهده می‌شود که عضویت در شبکه‌های اجتماعی و رضایتمندی از اوقات فراغت از میانگین فرضی بالاتر است بنابراین میزان آنها از دیدگاه شرکت کنندگان بالا است.

آزمون نرمال بودن

جدول ۲: نتایج آزمون کولموگروف اسمیرنوف برای توزیع نرمال داده‌ها

شاخص	Z	سطح معناداری	توزیع داده‌ها
عضویت در شبکه‌های مجازی	۰/۱۱۱	۰/۰۰۱	غیر نرمال
رضایتمندی از اوقات فراغت	۰/۱۳۵	۰/۰۰۱	غیر نرمال

منبع: یافته‌های پژوهشگر

برای تعیین آزمون‌های پارامتریک و غیر پارامتریک نرمال بودن داده‌ها مورد بررسی قرار گرفت. با توجه به نتایج جدول (۲) آزمون کولموگروف اسمیرنوف حاکی از غیر نرمال بودن توزیع داده‌های متغیرهای تحقیق می‌باشد. لذا برای بررسی فرضیه‌ها از مدل‌سازی معادلات ساختاری با رویکرد حداقل مربعات جزئی استفاده شد.

بررسی روایی همگرا پرسشنامه‌های تحقیق

جدول ۳: وضعیت روایی همگرا و پایایی پرسشنامه‌ها

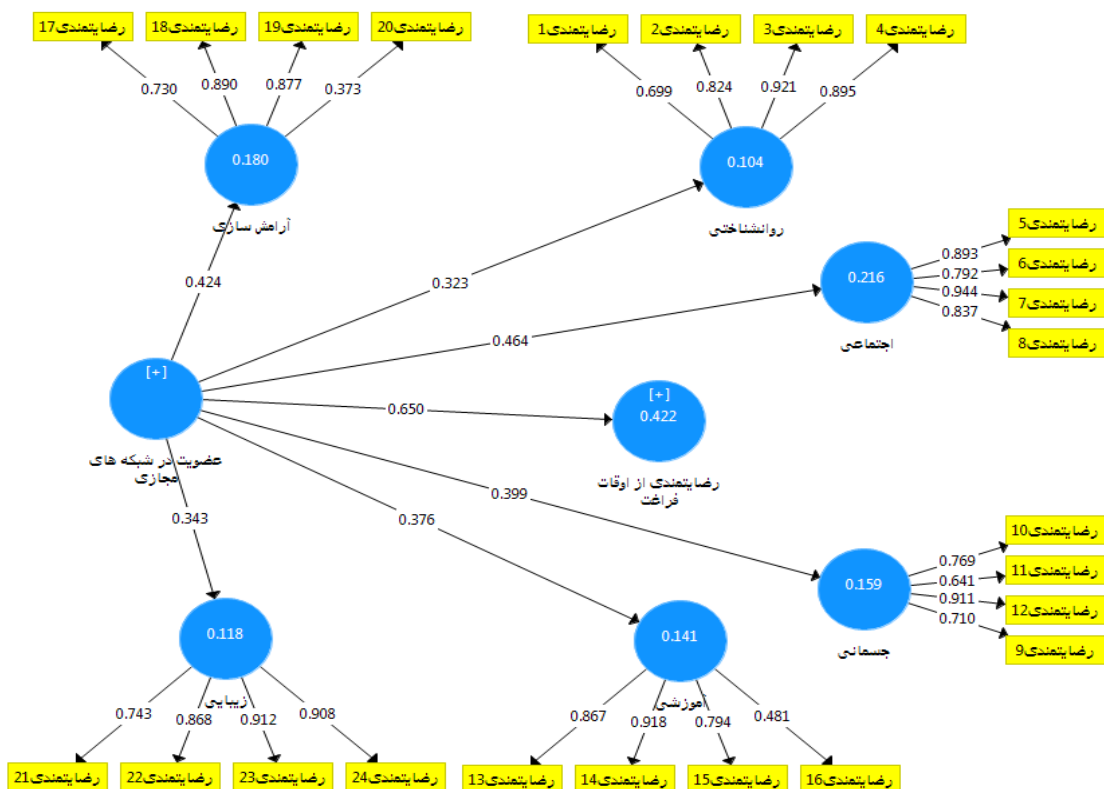
سازه‌ها	آلفای کرونباخ	rho_A	پایایی ترکیبی	میانگین واریانس مستخرج از سازه‌ها (AVE)
آرامش‌سازی	۰/۷۷۰	۰/۸۵۳	۰/۸۲۴	۰/۵۵۹
آموزشی	۰/۷۹۸	۰/۹۲۲	۰/۸۵۹	۰/۶۱۴
اجتماعی	۰/۸۹۶	۰/۹۳۹	۰/۹۲۴	۰/۷۵۵
جسمانی	۰/۷۶۴	۰/۸۲۵	۰/۸۴۷	۰/۵۸۴
رضایتمندی از اوقات فراغت	۰/۸۳۷	۰/۸۶۴	۰/۸۶۸	۰/۵۲۵
روانشناختی	۰/۸۸۳	۰/۹۹۱	۰/۹۰۴	۰/۷۰۴
جذابیت	۰/۸۸۳	۰/۹۱۸	۰/۹۱۹	۰/۷۴۱
عضویت در شبکه‌های مجازی	۰/۸۷۵	۰/۸۶۲	۰/۸۷۴	۰/۵۸۱

منبع: یافته‌های پژوهشگر

فورنل و لارکر (۱۹۸۱) ملاک واریانس مستخرج از سازه‌ها (AVE) را ۰/۵۰ و مگنر و همکاران (۱۹۹۶) ملاک را بالای ۰/۴۰ در نظر می‌گیرند. براین اساس در جدول (۳) می‌توان مشاهده کرد که پرسشنامه‌های تحقیق به ترتیب دارای واریانس ۰/۶۱، ۰/۷۵، ۰/۵۸، ۰/۵۲، ۰/۷۰، ۰/۷۴ و ۰/۵۸ می‌باشد و از وضعیت مطلوبی برخوردار می‌باشد. هم‌چنین، پایایی ترکیبی نیز به ترتیب ۰/۸۲، ۰/۸۵، ۰/۹۲، ۰/۸۴، ۰/۸۶، ۰/۹۰، ۰/۹۱ و ۰/۸۷ به دست آمد که از ملاک ۰/۷۰ بالاتر می‌باشد که نشان دهنده قابل قبول بودن آن می‌باشد. هم‌چنین، پایایی پرسشنامه‌ها نیز به ترتیب ۰/۷۷، ۰/۷۹، ۰/۸۹، ۰/۷۶، ۰/۸۳، ۰/۸۸، ۰/۸۸ و ۰/۸۷ به دست آمد که حاکی از مطلوب بودن آن‌ها می‌باشد. هم‌چنین، شاخص rho_A نیز به ترتیب ۰/۸۵، ۰/۹۲، ۰/۹۳، ۰/۸۲، ۰/۸۶، ۰/۹۹، ۰/۹۱ و ۰/۸۶ به دست آمد که از ملاک ۰/۷۰ بالاتر می‌باشد و حاکی از مطلوب بودن آن است.

آزمون برازش مدل ساختاری

شکل ۲: مدل در حالت تخمین ضرایب استاندارد

به منظور

بررسی فرضیه‌ها ابتدا مدل ساختاری تحقیق آزمون می‌شود و شاخص‌های برازش مدل به منظور شناسایی میزان کیفیت مدل ساختاری گزارش می‌شود (شکل ۲).

جدول ۴: معیار ضریب تعیین

سازه‌ها	ضریب تعیین
آرامش سازی	۰/۱۸۰
آموزشی	۰/۱۴۱
اجتماعی	۰/۲۱۶
جسمانی	۰/۱۵۹

رضایتمندی از اوقات فراغت	۰/۴۲۲
روانشناختی	۰/۱۰۴
جذابیت	۰/۱۱۸

منبع: یافته‌های پژوهشگر

بر اساس نتایج جدول (۴) مقدار شاخص ضرایب تعیین به دست آمده ۰/۱۸، ۰/۱۴، ۰/۲۱، ۰/۱۵، ۰/۴۲، ۰/۱۰ و ۰/۱۱ می‌باشد که ملاک پذیرش ۰/۱۹، ۰/۳۳ و ۰/۶۷ به ترتیب ضعیف، متوسط و قوی می‌باشد. با توجه به ضرایب تعیین به دست آمده مشاهده می‌شود این معیار از برازش متوسطی برخوردار هست.

آزمون فرضیه‌ها پژوهش

جدول ۵: وزن‌های رگرسیون استاندارد شده مدل پیش فرض فرضیه‌ها

متغیرها	بتا	نسبت بحرانی	سطح معناداری	نتیجه
شبکه‌های مجازی --- < رضایتمندی از اوقات فراغت	۰/۶۵۰	۱۷/۷۹۱	۰/۰۰۱	تأیید
شبکه‌های مجازی --- < اجتماعی	۰/۴۶۴	۷/۳۸۰	۰/۰۰۱	تأیید
شبکه‌های مجازی --- < جسمانی	۰/۳۹۹	۵/۳۴۸	۰/۰۰۱	تأیید
شبکه‌های مجازی --- < آرامش‌سازی	۰/۴۲۴	۵/۵۰۳	۰/۰۰۱	تأیید
شبکه‌های مجازی --- < آموزشی	۰/۳۷۶	۴/۹۳۶	۰/۰۰۱	تأیید
شبکه‌های مجازی --- < جذابیت	۰/۳۴۳	۳/۸۱۰	۰/۰۰۱	تأیید
شبکه‌های مجازی --- < روانشناختی	۰/۳۲۳	۱/۹۰۴	۰/۰۵۷	رد

منبع: یافته‌های پژوهشگر

نتایج جدول (۵) وزن‌های رگرسیونی استاندارد شده مدل را نشان می‌دهد. با توجه به ضریب رگرسیونی و نسبت بحرانی هر یک از متغیرها که خارج بازه $\pm 1/96$ قرار دارد (بر اساس قاعده خطای پنج درصد در ناحیه رد فرض صفر برای مقادیر خارج بازه $1/96$ تا $-1/96$ هر پارامتر مدل) و هم‌چنین سطح معناداری کوچکتر از $0/05$ می‌توان گفت که شبکه‌های مجازی بر رضایتمندی از اوقات فراغت، اجتماعی، جسمانی، آرامش‌سازی، آموزشی، جذابیت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایران تأثیر مثبت معنادار وجود دارد. بنابراین، فرض صفر رد و فرض حکم تأیید می‌شود. و اما با توجه به ضریب رگرسیونی $0/32$ و نسبت بحرانی $1/90$ که در بازه $\pm 1/96$ قرار دارد (بر اساس قاعده خطای پنج درصد در ناحیه رد فرض صفر برای مقادیر خارج بازه $1/96$ تا $-1/96$ هر پارامتر مدل) و هم‌چنین سطح معناداری بزرگتر از $0/05$ می‌توان گفت که شبکه‌های مجازی بر بُعد روانشناختی رضایتمندی از اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایران تأثیر معنادار ندارد. بنابراین، فرض صفر تأیید و فرض حکم رد می‌شود.

بحث و نتیجه گیری

هدف کلی پژوهش حاضر بررسی تأثیر شبکه‌های مجازی بر رضایتمندی از اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایران بود. یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که شبکه‌های مجازی بر رضایتمندی از اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایران تأثیر مثبت معنادار دارد. بیرد و راغب (۱۹۸۰) اذعان می‌دارند که رضایت از اوقات فراغت، میزان رضایت افراد از تجربیات و محیط اوقات فراغت است که وقتی افراد در فعالیت‌های فراغتی شرکت می‌کنند، به صورت ادراک مثبت نمایان می‌شود. بنابراین، چنین به نظر می‌رسد که دانشجویان شرکت‌کننده در این تحقیق با حضور در شبکه‌های مجازی به تجربیات و ادراکات مثبت دست می‌یابند و از حضور در شبکه‌های مجازی می‌توانند از اوقات فراغت و زمان‌های تفریحی خود تجربیات مثبتی را دریافت کنند.

نتایج دیگر این تحقیق نشان داد که شبکه‌های مجازی بر بُعد روانشناختی رضایتمندی از اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایران تأثیر معنادار ندارد. راغب و همکاران (۱۹۸۰) اذعان می‌دارند که بُعد روانشناختی رضایتمندی از اوقات فراغت زمانی می‌تواند اتفاق بیفتد که افراد در یک فعالیت فراغتی شرکت کنند و این فعالیت باعث ایجاد حس آزادی، لذت، مشارکت و چالش فکری می‌شوند. اما براساس یافته‌های حاصل از این تحقیق حضور در شبکه‌های مجازی از دیدگاه دانشجویان شرکت‌کننده در این تحقیق نمی‌تواند این عواطف مثبت را در اوقات فراغت در دانشجویان تحریک و افزایش دهد.

نتایج دیگر این تحقیق نشان داد که شبکه‌های مجازی بر بُعد اجتماعی رضایتمندی از اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایران تأثیر مثبت معنادار دارد. از دیدگاه راغب و همکاران (۱۹۸۰) بُعد اجتماعی رضایتمندی از اوقات فراغت شامل فعالیت‌هایی می‌شود که باعث تقویت روابط با ارزش با افراد دیگر می‌شود. این بدان مفهوم است که از دیدگاه دانشجویان شرکت‌کننده در این تحقیق وقتی آن‌ها در زمان‌های اوقات فراغت‌شان در گروه‌ها و شبکه‌های اجتماعی فعالیت می‌کنند میزان این روابط با سایر افراد و آشنایان و دوستان افزایش می‌یابد و یا به عبارتی دیگر روابطی جدیدتر می‌تواند با سایر افراد شکل بگیرد.

نتایج دیگر این تحقیق نشان داد که شبکه‌های مجازی بر بُعد آموزشی رضایتمندی از اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایران تأثیر مثبت معنادار دارد. راغب و همکاران (۱۹۸۰) اذعان می‌دارند که فعالیت‌ها از نظر فکری محرک هستند و به فرد کمک می‌کنند چیزهایی در مورد خود یا اطرافیان‌شان بیاموزند. در واقع می‌توان چنین استدلال کرد که از دیدگاه دانشجویان شرکت‌کننده در این تحقیق از طریق شرکت در شبکه‌های اجتماعی و با تعاملات افراد و اطرافیان می‌تواند بر دانش و اطلاعات تخصصی خودشان از طریق بحث‌های تخصصی در گروه‌های تخصصی بیفزایند و این امر منجر به بهبود رضایتمندی آن‌ها می‌گردد.

نتایج دیگر این تحقیق نشان داد که شبکه‌های مجازی بر بُعد جسمانی رضایتمندی از اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایران تأثیر مثبت معنادار دارد. راغب و همکاران (۱۹۸۰) اذعان می‌دارند که بُعد جسمانی رضایتمندی از اوقات فراغت وسیله‌ای برای توسعه آمادگی جسمانی، سالم ماندن، کنترل وزن و در غیر این صورت ارتقاء بهزیستی هستند. براین اساس، می‌توان چنین استدلال کرد که از دیدگاه شرکت‌کنندگان در این تحقیق آن‌ها احتمالاً از طریق مشاهده برنامه‌های فعالیت‌های جسمانی و محتواهای مرتبط می‌توانند برای آمادگی جسمانی یا کنترل وزن را انجام دهند و از این طریق رضایتمندی آن‌ها از اوقات فراغت تأمین می‌شود.

نتایج دیگر این تحقیق نشان داد که شبکه‌های مجازی بر بُعد آرامش‌سازی رضایتمندی از اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایران تأثیر مثبت معنادار دارد. به اعتقاد راغب و همکاران (۱۹۸۰) فعالیت‌های آرامش‌سازی شامل فعالیت‌هایی می‌شود که

باعث تسکین استرس و فشارهای زندگی می‌شوند. در واقع دانشجویان شرکت‌کننده در این تحقیق بر این عقیده هستند که آن‌ها از طریق حضور در شبکه‌های مجازی در اوقات فراغت می‌توانند از فشارها و استرس‌های ناشی از شرایط شغلی یا زندگی جلوگیری و از این طریق میزان رضایتمندی آن‌ها از اوقات فراغت افزایش پیدا می‌کند.

یافته‌های دیگر نشان داد که شبکه‌های مجازی بر بُعد جذابیت رضایتمندی از اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایران تأثیر مثبت معنادار دارد. راغب و همکاران (۱۹۸۰) اذعان می‌دارند که بُعد جذابیت شامل فعالیت‌های خوشایند، جالب، زیبا و به طور کلی خوش طرح می‌باشد. این بدان مفهوم است که دانشجویان می‌توانند از طریق حضور در شبکه‌های اجتماعی و مجازی بر این ویژگی‌های ظاهری دست یابند. در آخر پیشنهاد می‌شود مسئولین دانشگاه علوم پزشکی ایران به منظور تقویت ابعاد آموزشی، اجتماعی، جسمانی، آرامش‌سازی، جذابیت و روانشناختی به ترتیب همایش‌ها و وبینارهای آموزشی، مسابقات فرهنگی، هنری و ورزشی، گروه‌های ورزشی و ایجاد محتواهای روانشناختی و مشاوره‌های آنلاین در شبکه‌های اجتماعی با برنامه‌های کیفی بالا برگزار نمایند.

منابع

- چیت ساز، محمدعلی؛ و سالک، ساناز. (۱۳۹۴). بررسی جامعه‌شناختی اثرات شبکه‌های مجازی جدید بر زندگی فردی و اجتماعی مطالعه موردی: شهروندان شهرضا. در اولین کنفرانس بین‌المللی اقتصاد مدیریت حسابداری علوم اجتماعی (ص ۱۵).
- خلقتی، مرضیه. (۱۳۹۹). ارزیابی گذران اوقات فراغت در رسانه‌های اجتماعی. مطالعات فرهنگ - ارتباطات، ۸۱(۲۱)، ۱۲۳-۱۴۶.
- درتاج، فریبا؛ رجبیان ده زیره، مریم؛ فتح‌اللهی، فیروزه؛ و درتاج، فتنه. (۱۳۹۷). رابطه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با احساس تنهایی و خیانت زناشویی در دانشجویان. روانشناسی تربیتی، ۴۷(۱۴)، ۱۱۹-۱۴۰.
- رضاپور، رؤیا؛ ذاکری، محمد مهدی؛ و انتصار فومنی، غلامحسین. (۱۳۹۷). رابطه استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با ادراک تعاملات اجتماعی، شخصیت خودشیفته و احساس مثبت نسبت به همسر در زوجین استفاده‌کننده از شبکه‌های اجتماعی. خانواده و پژوهش، ۳۸(۱۵)، ۵۷-۷۷.
- شرفی، سیدمهدی؛ یار راشد، مهدی؛ و سابقی، هادی. (۱۳۹۶). طراحی مدل حفظ کارکنان دانشی سازمان‌های رسانه‌ای آینده. رسانه، ۱۰۸(۲۸)، ۱۰۳-۱۲۰.
- شعبان، داریوش؛ و حسوند، محسن. (۱۳۹۸). نقش شبکه اجتماعی تلگرام بر نحوه گذران اوقات فراغت (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی لرستان). آفاق علوم انسانی، ۲۵(۳)، ۱-۱۸.
- شیرافکن، امیر حسین؛ نصراللهی، اکبر؛ و حسن زاده، رمضان. (۱۳۹۹). رابطه اعتیاد به فضای مجازی با قلدری سایبری و بی‌موبایل‌هراسی در دانشجویان. فن آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، ۳۹(۱۰)، ۱۰۵-۱۲۴.
- صدیق بنایی، هلن. (۱۳۸۷). آشنایی با شبکه‌های اجتماعی اینترنتی. آشنایی - با- <https://www.hamshahrionline.ir/news/7761/>
- شبکه‌های - اجتماعی - اینترنتی
- غمامی، سید محمد مهدی. (۱۳۸۴). خطر سایبر برای کودکان. اصلاح و تربیت، ۳۷(۴)، ۴۵-۴۶.
- کاروانی، عبدالطیف؛ و آتش افروز، سمیرا. (۱۳۹۴). بررسی و شناخت رابطه شبکه‌های اجتماعی مجازی و نحوه اوقات فراغت (مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه کاشان). مدیریت فرهنگی، ۲۹(۰)، ۶۱-۸۲.

کیا، علی اصغر؛ و نوری مرادآبادی، یونس. (۱۳۹۱). عوامل مرتبط با گرایش دانشجویان به شبکه اجتماعی فیس بوک (بررسی تطبیقی دانشجویان ایران و آمریکا). مطالعات فرهنگ - ارتباطات، ۴۹(۱۳)، ۱۸۱-۲۱۲.

گنجی، محمد؛ نیازی، محسن؛ و نویسنده مسئول: مهربان، زهرا. (۱۳۹۸). گونه‌شناسی سبک زندگی با تأکید بر نقش رسانه در میان زنان شهر شیراز. پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، ۱۴(۸)، ۱۵۵-۱۸۹.

Avunduk, Yesim. (2021). The Relationship between Leisure Satisfaction and Social Media Addictions of Individuals at University. *Journal of Educational Issues*, 7(1), 507. <https://doi.org/10.5296/jei.v7i1.18592>

Boyd, D. M; & Ellison, N. B. (2013). *Social Network: Definition, History, and Scholarship*. El Manual de Oxford de Estudios de Internet.

boyd, danah m.; & Ellison, Nicole B. (2007). Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), 210-230. <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2007.00393.x>

Bum, Chul-Ho; Mahoney, Tara; & Choi, Chulhwan. (2018). A Comparative Analysis of Satisfaction and Sustainable Participation in Actual Leisure Sports and Virtual Reality Leisure Sports. *Sustainability*, 10(10), 3475. <https://doi.org/10.3390/su10103475>

Heidemann, Julia; Klier, Mathias; & Probst, Florian. (2012). Online social networks: A survey of a global phenomenon. *Computer Networks*, 56(18), 3866-3878. <https://doi.org/10.1016/j.comnet.2012.08.009>

Jeng, Mei-Yuan; Pai, Fan-Yun; & Yeh, Tsu-Ming. (2017). The Virtual Reality Leisure Activities Experience on Elderly People. *Applied Research in Quality of Life*, 12(1), 49-65. <https://doi.org/10.1007/s11482-016-9452-0>

Kraut, Robert; Kiesler, Sara; Boneva, Bonka; Cummings, Jonathon; Helgeson, Vicki; & Crawford, Anne. (2002). Internet Paradox Revisited. *Journal of Social Issues*, 58(1), 49-74. <https://doi.org/10.1111/1540-4560.00248>

Liu, Huimei; & Yu, Bin. (2015). Serious Leisure, Leisure Satisfaction and Subjective Well-Being of Chinese University Students. *Social Indicators Research*, 122(1), 159-174. <https://doi.org/10.1007/s11205-014-0687-6>

Mouratidis, Kostas. (2019). Built environment and leisure satisfaction: The role of commute time, social interaction, and active travel. *Journal of Transport Geography*, 80, 102491. <https://doi.org/10.1016/j.jtrangeo.2019.102491>

Mouratidis, Kostas. (2020). Commute satisfaction, neighborhood satisfaction, and housing satisfaction as predictors of subjective well-being and indicators of urban livability. *Travel Behaviour and Society*, 21, 265-278. <https://doi.org/10.1016/j.tbs.2020.07.006>

Savci, Mustafa; Akat, Muhammed; Ercengiz, Mustafa; Griffiths, Mark D.; & Aysan, Ferda. (2020). Problematic Social Media Use and Social Connectedness in Adolescence: The Mediating and Moderating Role of Family Life Satisfaction. *International Journal of Mental Health and Addiction*. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00410-0>

Sharaievska, Iryna; & Stodolska, Monika. (2017). Family satisfaction and social networking leisure. *Leisure Studies*, 36(2), 231-243. <https://doi.org/10.1080/02614367.2016.1141974>

یادداشت‌ها

۱. Kraut
۲. Chang
۳. Liu & Yu
۴. Mouratidis
۵. Avunduk
۶. Sharaievska
۷. Samson
۸. Partial Least Square (PLS)
۹. Heidemann

Survey the Effect of Virtual Networks on Students' Leisure Time of Iran University of Medical Sciences

Zahra Faizullahzadeh¹, Leila Hamedi^{2*}, Fateme Ardhaei³

Article Info	ABSTRACT
<p>Article type: Research Article</p> <p>eISSN: 2008-9775 pISSN: 2783-4565</p> <p>Keywords: Virtual Networks, Leisure Satisfaction, Students, Iran University of Medical Sciences</p>	<p>The overall purpose of this study was to investigate the effect of virtual networks on students' leisure satisfaction of Iran University of Medical Sciences. This research was a descriptive correlational study based on structural equation modeling in which data were collected in the field through a questionnaire. Its statistical population consisted of all students of Iran University of Medical Sciences who have been members of at least one of the virtual networks for at least 3 months, which is 2000 people and the statistical sample based on Cochran's formula is 323 people and available Selected. In this study, the Leisure Satisfaction Questionnaire: Baird and Ragheb (1983) and the Single Social Networks and Social Questionnaire (2014) were used. Descriptive statistics, Kolmogorov-Smirnov test and structural equation modeling with partial least squares approach were used to analyze the data. In this study, SPSS software version 26 and Smart PLS software version 3 were used to analyze the data. The results showed that virtual networks in the dimensions of: social, educational, physical, relaxation and attractiveness of leisure satisfaction of students of Iran University of Medical Sciences have a significant effect, but virtual networks do not have a significant effect on the psychological dimension, leisure satisfaction of students of Iran University of Medical Sciences.</p>

1-Master student of cultural affairs management. Management Department, North Tehran branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. Sarina2310@gmail.com

2-PhD in Cultural Management and Planning. Management Department, North Tehran branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. Leila_hamd@yahoo.com

3-Management Department, North Tehran branch, Islamic Azad university, Tehran, Iran. Ftohid.ardahaey@gmail.com